

Fietsroute Steenfabrieken langs de Linge- West

U aangeboden door:

GEMEENTE
WEST
BETUWE

Ontwikkeld door:
Marcel Dings, Steyl
www.marcelandings.nl

Algemene informatie

Deze route voert u langs een aantal plekken waar in het verleden bakstenen gemaakt werden. Voor de gemeente was het gedurende meer dan een eeuw een zeer belangrijke industrie die veel mensen werk verschafte. Op een aantal punten krijgt u meer informatie over de steenovens die daar gestaan hebben of nog staan. U wordt geleid over de kronkelende dijkweggetjes langs de Linge met pittoreske dijkhuisjes en veel knotwilgen langs de waterkant. De boomgaarden langs de route staan in april en mei fantastisch in bloei en hangen in het najaar vol met fruit.

Ook loopt deze route langs veel forten en bunkers van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (Unesco Werelderfgoed).

Route-informatie

Lengte: 35,2 km

Terrein: vlak

Startpunt: Parkeerplaats Leerdamseweg,
4147 GS, Asperen, bij hotel De Schildkamp.

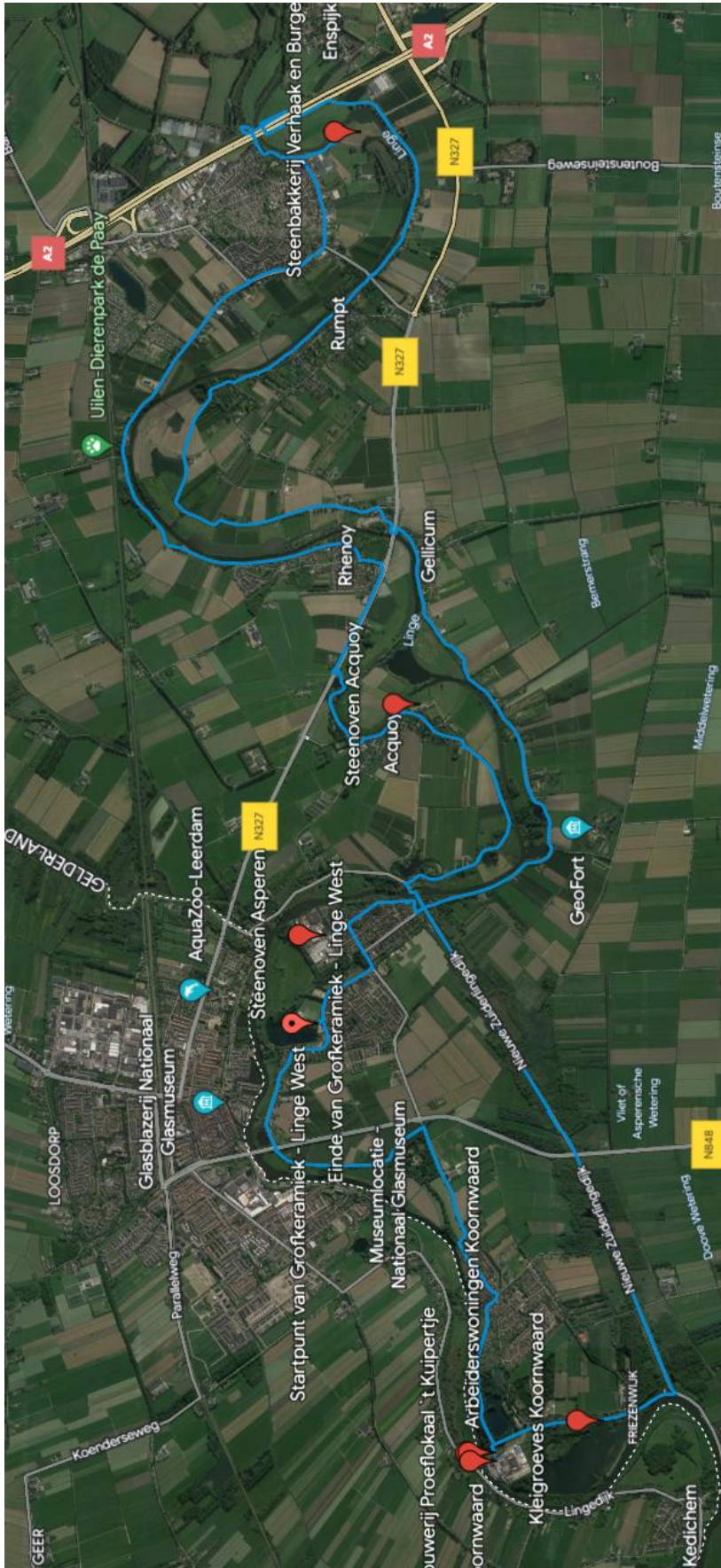
De route zelf is te downloaden als GPX-
bestand op: www.beleefwestbetuwe.nl

Voor nadere verdieping van het onderwerp is aan te bevelen het boek:

Marcel Dings en Aart Bijl, *Drie eeuwen baksteenfabricage in de West Betuwe*, Gorinchem 2019. Prijs 24,95 in de lokale boekhandels. Ook te bestellen via marceldings@hotmail.com.

Routekaart

Bezienswaardigheden

1. Steenoven Asperen

Na 1,13 km, kruising Achterstraat en Molenwal te Asperen, begin van Greenpark De Oven. Keerpunt van de route.

In 1868 werd op deze locatie een steenbakkerij opgericht. Het bedrijf was lange tijd in handen van Heimen de Haas en zijn familie. Hier werkten 65-90 mensen. De klei werd ter plekke gedolven, maar ook in de uiterwaarden aan de overkant van de Linge. In het begin werden de stenen handmatig gevormd, maar rond 1895 werd dit proces gemechaniseerd door de plaatsing van een vormbakmachine van de firma Aberson. De stenen werden gebakken in drie achter elkaar

gelegen steenovens. De productie werd in 1935 stilgelegd als gevolg van de wereldwijde economische crisis. Het hier gelegen industrieterrein heeft de naam De Oven en is naar de fabriek genoemd.

We staan nu ongeveer op de locatie waar in 1905 bijgaande foto genomen is. We zien op de voorgrond de kleiaanvoer per boot, op de achtergrond de mechanische steenvormmachine, en links een van de steenovens.

Afbeelding: De steenoven te Asperen rond 1905 (Foto: Collectie Aart Bijl)

Meer info: *Drie eeuwen baksteenfabricage in de West Betuwe*, p.123-126.

2. Steenbakkerij Verhaak en Burgers te Beesd

Na 14,05 km, Molendijk 14 te Beesd, bij molen De Vrijheid.

In 1879 werd hier, 150 verder dan de molen en dicht bij de bocht in de Linge, een steenoven opgericht door de firma Verhaak en Burgers. Voor een aantal van de 20-30 werknemers werden zeven arbeidershuisjes gebouwd aan de dorpszijde van de molen. In de U-vormige oven werden jaarlijks meer dan 700.000 stenen gebakken. Na het overlijden van partner Verhaak werd het bedrijf in 1888 stilgelegd en afgebroken.

Afbeelding: De steenbakkerij van Verhaak en Burgers op een hulpkaart uit het kadaster, 1881. Rechtsonder de steenoven en linksboven de arbeidershuisjes (Bron: Kadaster Apeldoorn).

Meer info: *Drie eeuwen baksteenfabricage in de West Betuwe*, p.130-132.

Aandachtspunt

Na 20,66 km op de Rhenoyseweg.

Bij het fietsen langs de Rhenoyseweg tussen Rhenoy en Acquoy zal na ongeveer 800 meter gebruik gemaakt moeten worden van een voetgangerstunnel om de route te kunnen vervolgen aan de andere kant van de Rhenoyseweg.

3. Steenoven Acquoy

Na 21,95 km, bij Lingedijk 106 te Acquoy.

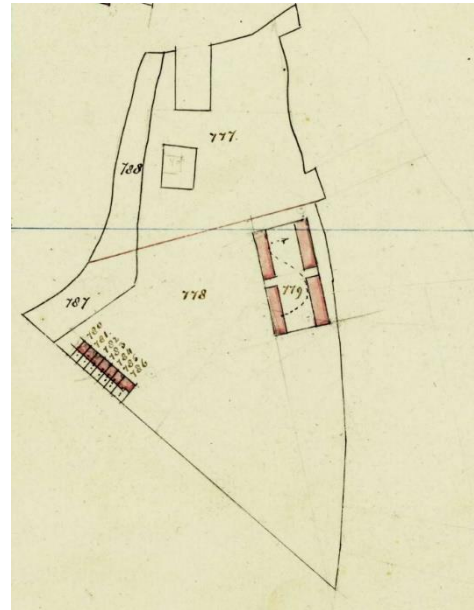
In 1839 bouwde de familie Van Son hier honderd meter van de dijk twee steenovens met parallelle muren. Vanaf 1851 werd het bedrijf voortgezet door de families Voorthuysen en Grijns. Er werkten ongeveer 40 personen, waaronder enkele vrouwen en ook kinderen onder de 12 jaar. Die arbeid van jonge kinderen was standaard op de steenfabrieken, maar pas in 1874 werd arbeid van kinderen onder 12 jaar

verboden door de Kinderwet van Van Houten. Rond 1890 werd het handmatig vormen vervangen door de installatie van een vormbakpers. Tenslotte was het vanaf 1892 eigendom van een dominee, de heer Barbas. Maar na het overlijden van de predikant een jaar later verkocht zijn weduwe het fabrieksterrein en werden de oven en de arbeidershuisjes afgebroken.

*Afbeelding: De steenoven van Acquoy in 1852, op een hulpkaart van het kadaster.
Rechts de steenoven en links de arbeidershuisjes. (Bron: Kadaster Apeldoorn)*

Meer info: *Drie eeuwen baksteenfabricage in de West Betuwe*, p.127-130.

4. Kleigroeves Koornwaard

Na 29,09 km, langs de Groeneweg te Heukelum.

De vlakbij gelegen steenfabriek De Koornwaard heeft meer dan honderd jaar rondom het bedrijf de klei in de uiterwaarden afgegraven. Resultaat zijn grote, diepe kuilen. Deze zijn niet opgevuld, waardoor ze met water zijn volgelopen en nu mooie waterplassen vormen. Hier links van de route, en over 700 meter ook rechts van de weg.

Afbeelding: Kleigroeves van steenfabriek De Koornwaard (Foto: Marcel Dings)

5. Steenfabriek Koornwaard

Na 29,94 km, Appeldijk 9-19, Heukelum

De firma H. van Houweningen & Co richtte hier in 1868 een ringoven op. De ringoven was tien jaar eerder uitgevonden. In Heukelum kwam nu het eerste in werking gestelde exemplaar van Nederland. In tegenstelling tot oudere types steenoven, die periodiek aangestookt werden, kon in de ringoven het vuur continu aanblijven doordat het langzaam door de - in een ovalen ring geschakelde - ovenkamers rondtrok. Dit betekende een enorme energiebesparing en

dus kostenverlaging, met als extra voordeel een betere kwaliteit van het eindproduct. In 1892 werd de fabriek met de naam De Koornwaard eigendom van de firma Terwindt en Veerkamp. Vrijwel meteen daarna werd overgeschakeld naar het machinaal vormen van de stenen met drie door stoom aangedreven vormbakpersen. Rond 1964 werd overgeschakeld naar de productie van holle vloerstenen met strengpersen. Wegens de toenemende concurrentie van betonnen vloeren, moest de fabriek in 1980 sluiten. Tegenwoordig is het fabrieksterrein veranderd in een veelzijdig opslagbedrijf, maar de naam is nog steeds De Koornwaard. Een deel van de schoorsteen staat er nog steeds als herinnering aan de voormalige functie van het bedrijf.

Afbeelding: Steenfabriek Koornwaard in 1967 (Foto: Collectie Jaap de Groot)

Meer info: *Drie eeuwen baksteenfabricage in de West Betuwe*, p.112-123.

6. Arbeiderswoningen Koornwaard

Na 29,94 km, Appeldijk 9-19, Heukelum

Bij steenfabriek de Koornwaard werden meteen bij de start van de bedrijvigheid in 1868 twintig arbeiderswoningen gebouwd: tien aan de voorkant en tien aan de achterkant. De huisjes bestonden uit slechts één kamer met twee bedsteden. Met een ladder kon de onbeschoten zolder bereikt worden voor verdere slaapplekken voor de vaak grote gezinnen. Pas in 1948 zijn de woningen verbeterd door de woningen aan voor- en achterzijde samen te voegen tot een wooneenheid.

Afbeelding: Arbeiderswoningen Koornwaard (Foto: Collectie Jaap de Groot)

7. Brouwerij Proeflokaal 't Kuipertje

Na 29,94 km, Appeldijk 9-19, Heukelum

Een voormalige schuur van de steenfabriek Koornwaard is na de Tweede Wereldoorlog omgebouwd tot een woonverblijf. Hier is nu gevestigd Brouwerij Proeflokaal 't Kuipertje. Deze gelegenheid is op zaterdagmiddag en in het seizoen op de zondagmiddag geopend.

Afbeelding: Brouwerij Proeflokaal 't Kuipertje (Foto: Marcel Dings)

